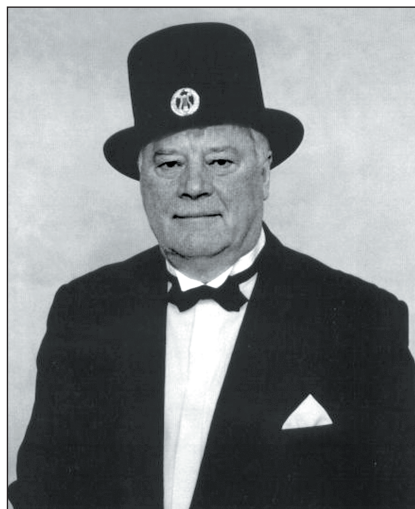

Jubileusz Profesora Raimo Pullata

Raimo Pullat jako habilitant
Uniwersytetu w Oulu w Finlandii

W Estonii niewielu jest przedstawicieli nauk humanistycznych, których dorobek naukowy i międzynarodowa sława dorównywałyby pozycji Jubilata — doktora historii i filozofii, profesora emerytowanego Raimo Pullata. Jego książki i artykuły przetłumaczone na wiele języków wzbudziły duże zainteresowanie w wielu krajach na świecie i wielokrotnie stały się przedmiotem pozytywnych opinii.

Raimo Pullat urodził się 3 kwietnia 1935 roku w Tallinie. Jego ojciec pochodził z południowych wybrzeży Zatoki Fińskiej, matka zaś z wyspy Hiiumaa. 9 marca 1944 roku na skutek bombardowania Tallina jego rodzina straciła dom. Wykształcenie średnie Raimo Pullat odebrał w Szkole Średniej nr I w Rakvere. W 1958 roku ukończył studia na Państwowym Uniwersytecie w Tartu. W 1964 roku, jako uczeń Artura Vassara, obronił stopień kandydata nauk historycznych. W 1972 roku w Tallinie uzyskał stopień doktora nauk historycznych (odpowiednik polskiej habilitacji), zaś w 1998 roku w Finlandii — stopień doktora filozofii (*laudatur*).

Działalność Raimo Pullata związana jest z Instytutem Historii Akademii Nauk w Tallinie, gdzie ukończył studia doktoranckie, później zaś, po przejściu kolejnych szczebli kariery pełnił funkcję dyrektora. Podczas pracy w Instytucie Historii Raimo Pullat wprowadził wiele nowych rozwiązań i metod z zakresu badań historycznych. Jest on jednym z twórców podstaw badań nad historią miast w powojennej Estonii, a także nad demografią historyczną w tym kraju. Przez wiele lat był przewodniczącym działającej przy Estońskiej Akademii Nauk komisji demografii historycznej, jak również komisji geografii i demografii historycznej przy Akademii Nauk ZSRR. Był również inicjatorem i głównym organizatorem ogólnoradzieckich seminariów poświęconych

demografii historycznej. Efektem prac tych gremiów były liczne zbiory artykułów, prezentujących nowatorskie, jak na tamte czasy, rozwiązania problemów historii. W latach 1978–1985 Raimo Pullat był wiceprzewodniczącym Republikańskiej Rady Koordynującej prace badawcze z zakresu nauk przyrodniczych i społecznych.

Jako dyrektor Raimo Pullat wniósł ogromny wkład w odbudowę gmachu obecnego Instytutu Historii Uniwersytetu w Tallinie (wykonawcą był warszawski Budimex). Energia Jubilata oraz praca jego zespołu umożliwiły stworzenie tu nowoczesnego ośrodka naukowego, jednocześnie zapewniającego odpowiednie warunki przechowywania cennych zbiorów archeologicznych. W 1989 roku instytut ten stał się bazą dla Instytutu Filozofii i Prawa Estońskiej Akademii Nauk.

W swych pracach badawczych Raimo Pullat podejmował problematykę przeszłości Europy Wschodniej i Północnej, historii społecznej i kulturowej, dziejów miast, demografii historycznej, historii językoznawstwa i polityki zagranicznej. W 1990 roku zapoczątkował badania nad życiem codziennym i kulturą materialną ludności miejskiej w Estonii i tą problematyką zajmuje się do dziś. Ma on również osiągnięcia w dziedzinie badań nad historią relacji estońsko-polsko-fińskich. Opublikował także siedmiotomowy niemieckojęzyczny zbiór źródłowy dotyczący osiemnastowiecznych inwentarzy majątkowych z Tallina (Revala) i Pärnu (Parnawy). W latach 1997–2009 ukazały się trzy tomy inwentarzy majątkowych kupców z Tallina, po jednym tomie spisów majątkowych rzemieślników i literatów z Tallina oraz jeden tom inwentarzy majątkowych z Pärnu, a oprócz tego jeden tom poświęcony osiemnastowiecznym bibliotekom prywatnym w Tallinie i Pärnu, łącznie około 2500 stron publikacji źródłowych. To cieszące się międzynarodowym uznaniem wydawnictwo dało impuls kolejnym badaniom. W Estonii poszerzył się krąg naukowców korzystających z inwentarzy majątkowych, do którego dołączyli badacze historii książki i germaniści. Również historycy z zagranicy korzystają z opublikowanych przez R. Pullata źródeł.

W krótkim artykule poświęconym jubileuszowi nie sposób wymienić wszystkich wydanych przez Raimo Pullata rozpraw naukowych. Wymagałoby to oddzielnej bibliografii. Tylko w ciągu ostatnich lat Raimo Pullat opublikował jako autor, redaktor lub kierownik projektu tak znaczące prace jak: *Stosunki polsko-fińskie w okresie międzywojennym* (1998; oryginalna fińska wersja *Suomi ja Puola. Suhteita yli Itämeren 1917–1941* ukazała się w 1997 roku nakładem Fińskiego Towarzystwa Historycznego), *Od Wersalu do Westerplatte. Stosunki estońsko-polskie w okresie międzywojennym* (2001, nakładem Polskiej Akademii Umiejętności). W 2004 roku PAU opublikowała w językach polskim i niemieckim pracę dotyczącą wymiany korespondencji pomiędzy słynnym językoznawcą, dorpatczykiem Janem Baudouin de Courtenay a ojcem fińskiej slawistyki, Jooseppi Juliušem Mikkola (*Briefwechsel zwischen Jan Baudouin de Courtenay und Jooseppi J. Mikkola aus den Jahren 1898–1926*).

Trzeba również podkreślić rolę Raimo Pullata w prezentowaniu estońskiej literatury historycznej w Polsce i *vice versa*. Jest on członkiem komitetów redakcyjnych kilku polskich czasopism historycznych i aktywnie uczestniczy w rozwijaniu polsko-estońskich kontaktów naukowych. Jesienią 2013 roku w Tartu została podpisana umowa o współpracy pomiędzy estońskimi i polskimi archiwami. Podczas tej uroczystości o relacjach naukowych pomiędzy Estonią a Polską mówił Jubilat. To właśnie on, wielki przyjaciel archiwów i Polski, był jednym z inicjatorów podpisania umowy o współpracy. W jej wyniku w ciągu 2014 roku zdigitalizowano łącznie 4745 teczek przechowywanych w archiwum Uniwersytetu w Tartu, dotyczących Polaków studiujących do 1918 roku w Tartu (Dorpacie) i ich organizacji akademickich. Te ciekawe dokumenty oczekują teraz na polskich badaczy i historyków kultury.

W 2004 r. ukazała się obszerna monografia *Lootuste linn Peterburi ja eesti haritlaskonna kujunemine kuni 1917* [*Petersburg — miasto nadziei. Powstanie estońskiej inteligencji do 1917 roku*]. W 2006 roku Pullat współredagował edycję fundamentalnego osiemnastowiecznego

dzieła Johanna Christoha Brotze — *Estonica*. W roku 2010 ujrzała światło dzienne rozprawa we współpracy z synem, Risto Pullatem, która ukazała się również w języku łotewskim i fińskim, a jej polską wersję *Morze Wódki. Przemysł spirytusu na Bałtyku w okresie międzywojennym* wydała w 2013 roku Polska Akademia Umiejętności. W marcu 2015 roku spod pióra Raimo Pullata wyszła kolejna praca: *Värvav tulevikku. Danzigi Tehnikaülikool Eesti tehnikaharitlaskonna kujunemisloos. 1904–1939 [Wrota do przyszłości. Rola Politechniki w Gdańsku w kształtowaniu estońskiej inteligencji technicznej w latach 1904–1939]*, która ukaże się w tym roku także w języku polskim. Jej podstawę źródłową stanowią przede wszystkim materiały Archiwum Państwowego w Gdańsku.

Raimo Pullat opublikował łącznie kilkadziesiąt książek (w tym 12 zagranicą) i liczne artykuły w liczących się na świecie wydawnictwach. Cztery prace Raimo Pullata zostały uznane za najlepsze monografie Uniwersytetu w Tallinie.

Prowadząc badania naukowe, Raimo Pullat jednocześnie odnosił sukcesy jako wykładowca, organizator naukowy i wydawca. Przez dziesięć lat był profesorem Uniwersytetu w Tartu, wykładał również na kilku uczelniach za granicą. Był kierownikiem naukowym i organizatorem wielu międzynarodowych konferencji, na przykład „Modus vivendi: życie codzienne, mentalność i kultura mieszkańców miast” (Tallin 2002, 2005, 2010). Jako wykładowca Raimo Pullat przyczynił się do powstania pod jego kierunkiem siedemnastu rozpraw doktorskich dotyczących historii Estonii, Finlandii i Łotwy. Trzech z jego doktorantów zostało profesorami, inni byli lub są wykładowcami, naukowcami lub urzędnikami państwowymi.

Z inicjatywy i pod redakcją Raimo Pullata ukazało się 25 tomów roczników poświęconych historii miast: „Vana Tallinn” [„Stary Tallinn”], które obecnie stały się cieszącą się szerokim międzynarodowym uznaniem serią wydawniczą. Autorami i członkami kolegium redakcyjnego są tu wybitni znawcy swych dziedzin z Estonii, Finlandii, Czech, Szwajcarii, Łotwy, Niemiec, Polski, Stanów Zjednoczonych i innych krajów. Do dziś w tej serii ukazało się łącznie około siedmiu tysięcy stron tekstów poświęconych historii miast, obejmujących okres od powstania miast w Estonii do II wojny światowej, w których rozpatrywane są bardzo różne zagadnienia. Same tylko tomy rocznika, opublikowane jako „przedsięwzięcie jednego człowieka”, dla większości z nas — kolegów Raimo Pullata — byłyby dziełem ponad siły, a on oprócz tego stworzył i kierował przez lata jedyną w Estonii katedrą historii kulturowej miast na Uniwersytecie w Tallinie.

Niewielu wie, jak wielki jest wkład Raimo Pullata w doprowadzenie do powrotu do ojczyzny wywiezionych do Niemiec u schyłku II wojny światowej skarbów Archiwum Miejskiego w Tallinie. Dzięki wieloletniej pracy i umiejętnej dyplomacji w dobie odwilży Gorbaczowa, w październiku 1990 roku Tallin otrzymał z powrotem swe archiwalia o bezcennej wartości naukowej i kulturowo-historycznej (180 metrów bieżących), w tym 1400 dyplomów o charakterze prawnym. W zamian za to, swe zbiory archiwalne otrzymały z Moskwy Lubeka, Hamburg i Brema.

Wspomniana wymiana przyniosła korzyść nie tylko nauce historycznej w Estonii, a ujmując szerszej — całej kulturze estońskiej. Takie podejście do sprawy kultury Raimo Pullat ma również dziś. Przykładem jest zorganizowanie przez niego przekazania 76-tomowej serii polskich źródeł historycznych „Elementa ad Fontium Editiones” do Estońskiej Biblioteki Narodowej oraz przekazania wydanej w Polsce 36-tomowej publikacji źródłowej „Nuncjatura Apostolska” (obie serie ukazały się nakładem Polskiej Akademii Umiejętności) do biblioteki Uniwersytetu w Tartu.

Jako przykład wkładu w rozwój stosunków estońsko-polskich można przytoczyć również umieszczenie z inicjatywy R. Pullata przed paru laty, w parku przy kościele w Rakvere, kamienia upamiętniającego słynnego polskiego historyka, profesora Stanisława Herbsta urodzonego w 1907 roku w Rakvere (Wesenberg). Pullat uczestniczył również w uroczystości umieszczenia

tablicy upamiętniającej pochodzącego z rodziny bałtyckich Niemców z Tartu historyka Otto Freymutha, w Bibliotece Miejskiej w Toruniu, gdzie Freymuth pracował w czasie II wojny światowej jako dyrektor biblioteki, ratując wiele białych kruków przed zniszczeniem przez reżim hitlerowski. W czasie, gdy Jubilat przebywa w swym domu na wyspie Hiiumaa, można tam zauważyć łopoczące na tarasie flagi estońską i obok niej polską. Polscy koledzy i przyjaciele są częstymi gośćmi w tym estońsko-polskim domu. Wśród jego najbliższych kolegów i przyjaciół są znani polscy historycy.

Raimo Pullat jest członkiem kilku organizacji naukowych, w tym członkiem zagranicznym Polskiej Akademii Umiejętności, oraz członkiem korespondentem Rosyjskiej Akademii Nauki i Sztuki im. Piotra I. Jest również doktorem *honoris causa* Łotewskiej Akademii Nauk i Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Jana Pawła II. Jest on także członkiem Instytutu Polsko-Skandynawskiego oraz członkiem kolegium redakcyjnego kilku międzynarodowych wydawnictw. R. Pullatowi nadano również tytuł honorowego obywatela Tallina. Jego działalność naukowa została uhonorowana odznaczeniami kilku państw regionu Morza Bałtyckiego — Estonii, Łotwy, Finlandii i Polski. Rzeczpospolita Polska odznaczyła go Krzyżem Komandorskim Orderu Zasługi (2011), Krzyżem Oficerskim Orderu Zasługi (2005) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Zasługi (2001). Za badania historyczne i wkład w rozwój relacji międzynarodowych w regionie Bałtyku Pullat otrzymał również nagrodę naukową Rady Bałtyckiej, medal Bałtyckiej Akademii Nauk oraz międzynarodową nagrodę naukową im. prof. Stanisława Sawickiego. Jest również laureatem państwowej nagrody w dziedzinie kultury w Estonii, otrzymał także nagrodę w podziękowaniu za całokształt pracy przyznawaną przez Fundusz Kultury Narodowej Estonii. Przyznano mu również kilka innych międzynarodowych nagród.

Raimo Pullat należy do wybitnych historyków w Estonii, a jednocześnie jest najbardziej rozpoznawanym estońskim historykiem w Europie. Zasługuje jednak na podziw nie tylko jako historyk. Jego pracowitość i energia we wszystkich sferach działalności już stały się legendą. Ogólnie znana jest jego namiętność do myślistwa i rybołówstwa oraz miłość do letniego domku położonego na burzliwym wybrzeżu Tahkuna, na wyspie Hiiumaa. Można pozazdrościć mu harmonijnego życia rodzinnego. Wraz ze swą czarującą małżonką pochodzącą z Polski gościł on przez dziesięciolecia niezliczonych gości z kraju, jak i z zagranicy.

Osoby, które go znają, wysoko cenią jego uczciwość, stałość poglądów, wiarygodność, niezłomne dążenie do celu oraz wymagania, jakie stawia sobie i innym. Z wielkim poświęceniem podchodzi on do swych uczniów i bez jego umiejętnego motywowania niejeden tytuł naukowy pozostałby nieobroniony. Reimo Pullat całe swe życie uprawiał sport i był wytrawnym uczestnikiem gier zespołowych, co potwierdza między innymi również jego działalność naukowa, gdzie bez umiejętnej pracy zespołowej nie jest możliwe osiągnięcie takich wyników. Cytując estońskiego badacza literatury, Reina Veidemanna, Pullat jest „człowiekiem ciężkiej wagi”.

Jako koledzy, uczniowie i przyjaciele Jubilata podziwiający jego niewiarygodną pracowitość wiemy, że dzisiejszy Jubilat ucieszy miłośników historii jeszcze niejedną książką i artykułem.

Życzymy Ci wiele zdrowia i sił, byś osiągnął swe cele! W imieniu kolegów i uczniów

Tõnis Liibek, David Vsevirov
(Tallin)